

СТАДНІК Л.І., ШЕВЧЕНКО А.О., кандидати екон.наук

Білоцерківський національний аграрний університет

leostad@ukr.net

РОВНИ П., професор

Словацький сільськогосподарський університет м. Нітра

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ПРИ ПРИДБАНІ ПРОДУКТОВИХ ТОВАРІВ

Проаналізовано стан захисту прав споживачів при придбанні продуктових товарів в Україні. Розглянуто практику та проблеми придбання продуктів харчування у торговельних підприємствах та стихійних ринках. Визначено причини та розглянуто шляхи вирішення цих проблем. Зауважено, що нормативно-правова база щодо захисту прав споживачів в Україні потребує вдосконалення до досягнутого рівня економічно розвинених країн Європи.

Ключові слова: майнові статки, продуктові товари, права споживачів, неякісна та фальсифікована продукція, ринкові відносини, споживач, виробник, продавець, якість, стандарти, юридична обізнаність.

Розвиток ринкових відносин стимулює не тільки насичення ринку різними товарами та послугами. Разом з багатьма позитивами проявляється багато негативних явищ - обваження, обрахування, продаж неякісної та фальсифікованої продукції, приховування інформації про товар та уникнення відповідальності за його брак.

Застосування санкцій до продавців, виробників неякісної продукції не завжди дає позитивний ефект, адже недобросовісний виробник (продавець, виконавець), як правило, сплативши штраф продовжує порушувати правила торгівлі та надає неякісні послуги.

Проблема захисту прав споживачів значно активізувалася у наш час. Зокрема цю проблему досліджували такі науковці та фахівці, як Л.М. Іваненко, О.М. Язвінська, І.О. Дудла, О.В. Зверева, І.В. Апопій та інші. Це дає підставу стверджувати, що у нашій країні вже існують певні теоретичні та практичні напрацювання, які потребують визначення шляхів удосконалення в сфері захисту прав споживачів.

Мета дослідження полягає у висвітленні проблеми захисту прав споживачів при придбанні продуктових товарів в Україні на сучасному етапі.

Купуючи продукти харчування, в першу чергу споживач має бути інформованим. Законом передбачено, що він має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість її свідомого і компетентного вибору. Інформація повинна бути надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги) [2].

Разом з тим, Закон вимагає від продавця (виконавця), який реалізує продукцію, обов'язково зазначати ціну кожної одиниці такої продукції або однієї категорії продукції та ціну однієї стандартної одиниці цієї продукції. Написи щодо ціни реалізації продукції мають бути чіткими і простими для розуміння

[2].

Приклад 1. У сучасних супермаркетах продуктів харчування на покажчику ціни можна побачити суму 98 грн. (великим шрифтом) за 320 г (маленьким шрифтом) ковбаси. Споживач побачивши суму 98 грн думає, що це ціна за 1 кг, бере і йде до каси розраховуватися. Лише одержавши чек, він виявляє, що ціна не за 1 кг.

Приклад 2. На стелажі у червоному кольорі покажчик ціни сповіщає, що акційна ціна пляшки пива - 10 грн. Споживач бере товар і йде до каси розраховуватися. Одержавши чек, він виявляє, що даний товар до акції ніякого відношення немає.

Відповідно до Інструкції про порядок позначення роздрібних цін на товари народного споживання в підприємствах роздрібної торгівлі та закладах ресторанного господарства ярлики цін (цінники) та покажчики цін повинні мати такі реквізити, зокрема, для продовольчих товарів:

- для вагових товарів - назва товару, сорт, ціна за один кілограм або за сто грамів;

- для товарів чи напоїв, що продаються на розлив, - назва товару чи напою, сорт, ціна за одиницю місткості або одиницю ваги;

- для штучних товарів та напоїв в пляшках - назва товару чи напою, вага або місткість, сорт, ціна за штуку;

- для товарів, що розфасовані, - назва товару, сорт, ціна за один кілограм або за сто грамів, вага одиниці розфасовки, ціна за одиницю розфасовки [1].

На перших порах незалежності в Україні повсюдно та масштабно почали діяти схеми нелегального збагачення і як результат - пройшла соціальна диференціація суспільства за статками. Це призвело до матеріального розшарування серед громадян і як наслідок - багато українців живуть за межею бідності і є потенційними споживачами дешевих та неякісних продуктів.

Україна в питанні якості продуктів харчування опускається все нижче до рівня відсталих країн. Там контролю особливо ніколи й не було, як державі, так і товаровиробникам це не цікаво.

Також особливих проблем споживачам і суспільству в цілому завдає стихійна торгівля. У розвинутих країнах Європи практично відсутня вулична торгівля продуктами харчування в необлаштованих для цього місцях. У нашій країні, в умовах зниження рівня життя, набуває поширення явище стихійної торгівлі продуктами харчування. Причиною цього є не тільки соціально-економічний стан держави, а й культура харчування громадян. Більшість людей, купуючи продукти харчування на стихійних ринках, не задумуються над тим, що вони переважно виробляються, транспортуються і зберігаються в антисанітарних умовах і тим самим можуть завдати шкоду здоров'ю.

З 1 січня 2018 р. державна система сертифікації припинила своє існування. З огляду на це відсутні правові підстави провадження органами із сертифікації діяльності, як призначених органів із сертифікації в державній системі сертифікації [3]. Це призводить до погіршення якості і безпечності продуктових товарів.

Відповідно до прийнятого нашою державою курсу на євроінтеграцію, перед країною стоїть завдання переходу від обов'язкової до добровільної сертифікації та підтвердження відповідності продукції технічним регламентам. На нашу думку, це потрібно робити, але пізніше.

Якщо у країнах Європи споживач виявить, що він купив неякісний продуктивний товар то після звернення до адміністрації торговельного підприємства або суду, він буде майже завжди правим, тому що там реально діє принцип «покупець завжди правий».

Поширення на внутрішньому ринку неякісних і зіпсованих харчових продуктів несе у собі загрозу для здоров'я і життя населення.

Виходячи з цього, захист прав споживачів, як основних учасників ринкових відносин в сучасних умовах повинен бути на високому рівні. Основним механізмом забезпечення захисту прав споживачів на місцях торгівлі можна вважати ефективність діяльності не тільки Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, а й громадських організацій. Також необхідно розвивати у державі конкурентне середовище, щоб кожен продавець практично боровся за покупця (споживача) і сприяти юридичній обізнаності споживачів у сфері захисту своїх прав.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Інструкція про порядок позначення роздрібних цін на товари народного споживання в підприємствах роздрібної торгівлі та закладах ресторанного господарства від 04.01.1997 № 2, редакція від 06.07.2018 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0004-97>
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 30, редакція від 16.07.2019 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
3. Державна система сертифікації припинила своє існування. Інформаційно-правова платформа ArtiveLex [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/derzhavna-systema-sertyfikatsiyi-prypynyla-svoeye-isnuvannya/>

УДК 681.3:339.138

ТРОФИМЧУК М.І., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ.

Соціальна комерція відносно нова сфера комерційної діяльності, в якій продавці використовують в якості середовища функціонування соціальні мережі. Найбільш популярні соціальні мережі стають все більш комерційними, а найбільш потужні платформи електронної комерції стають все більш соціальними. Учасники соціальних мереж створюють групи користувачів за інтересами і постійно насичують контентом з метою заробітку на рекламі або безпосередньому продажі товарів, участі у партнерських програмах і росту вартості самих груп.